

Haagwinde

kwartaalblad van de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage e.o.

2e jaargang | nr.
maart 2009

01

In dit nummer o.a.:

*Zelfde boom
nieuwe plek*

*Ecotunnels,
-ducten en
-richels*

*Wodans-eik en
andere soorten*

*Spelen in de
Schenkstrook?*

Haagwinde is het kwartaalblad van de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage en omgeving

Aan deze Haagwinde werkten mee:

*Frans Beekman
Ysbrand Feeke
Caroline de Jong-Boon
Jaap van Loenen
Dick Ooms
Frits Prillewitz
Aletta de Ruiter
Bas Steenks
Loes van Zee*

Eindredactie:

De Groene Vraagbaak

Tekeningen en foto's:

*De Groene Vraagbaak
(tenzij anders vermeld)*

Druk en Lay-out:

Zijlstra Drukwerk

Oplage:

5.600 exemplaren

Adres AVN:

*Badhuisstraat 175
2584 HH Den Haag
T: 070 - 33 88 100
www.avn.nl
E: info@avn.nl
gironr: 3565*

Foto voorpagina:

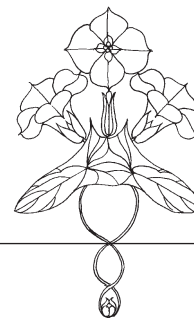
*Elzenkatjes
Het bloeiseizoen is begonnen*

Inhoudsopgave

3	<i>Van de voorzitter</i>
4	<i>Boomverplanting Zuidlarenstraat</i>
6	<i>Natuurontwikkeling in Nieuwe Driemanspolder</i>
8	<i>Stadsnatuur vanaf de straat gezien: Het Noordzeestrand</i>
10	<i>Krijgt natuurspeelplaats een kans?</i>
11	<i>Biodiversiteit en ecologische verbindingen</i>
14	<i>Bijzondere bomen: De Eik</i>
16	<i>Recensies</i>
17	<i>Nieuws van de portefeuillehouders</i>
20	<i>AVN voert zwaar overleg over groen van Kijkduin</i>
23	<i>Contactgegevens</i>
24	<i>Excursies</i>

Doelstellingen

De Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage en omgeving zet zich in voor bescherming, behoud en zo mogelijk verbetering van natuur en het stedelijk landschap. AVN informeert publiek en politiek over de waarde van natuur en landschap. Zij volgt het doen en laten van de overheden in en om Den Haag kritisch en draagt bij aan het totstandkomen van beheers en beleidsplannen.

Nieuwe kansen in Groenjaar?

De gemeente Den Haag heeft 2009 tot Groenjaar uitgeroepen. Navraag leerde ons dat de aanleiding is dat 102 jaar geleden de Plantsoenendienst werd opgericht. Bizar, want de dienst bestaat niet meer en op het stadhuis is moeilijk te achterhalen wie er in de ambtelijke organisatie nog verantwoordelijk is voor het groen. De AVN was juist eind vorig jaar samen met de vereniging Vrienden van Den Haag in gesprek geraakt met ingenieur Henk van den Berg, de nieuwe directeur Stadsbeheer, om de herkenbaarheid van de groene belangenbehartiging door de gemeente te vergroten. Nu we in het Haagse Groenjaar leven zal die inspanning wellicht tot succes leiden, al zal een nieuwe plantsoendienst er wel niet inzitten. De AVN hoopt in dit Groenjaar op meer successen. In het voorlopig programma heeft de gemeente voor elke maand een thema gekozen. Zo staan in de maand maart de Haagse Bomen centraal. In april het vergroenen van de stad en in mei de parken en landgoederen. Behalve inbedding in het programma van allang bestaande activiteiten zoals de Nationale Boomfeestdag, Dag van het Park en de opening van

de Japanse Tuin, is er nog weinig bekend over wat er nog meer onder de noemer Haags Groenjaar staat te gebeuren. Voor de AVN is het vooral van belang dat de thema's ook inhoudelijk aan de orde komen en niet alleen met feestelijkheden worden belegd. Dus bijvoorbeeld, hoe kan vergroening van de stad samengaan met verdichting die door de gemeente ook wordt voorgestaan (30.000 woningen in 10 jaar). Op die levensgrote vraag willen we een antwoord hebben. Ook vragen rond de achterstand in de herplant van bomen dienen in maart nadrukkelijk bediscussieerd te worden, juist nu de gemeente daarvoor een groenfonds in het leven wil roepen. Kortom ik hoop dat het Groenjaar het einde gaat markeren van een periode waarin we als AVN vooral verliezen voor het groen inboekten, zowel in werkelijkheid als vooralsnog op papier. Onze invloed op wat er gebeurt in de stad moet echt weer toenemen. Daarvoor zullen we, samen met de andere belangenorganisaties van Den Haag, het Groenjaar gebruiken.

Frits Prillewitz ♦

foto: Claudia Dohm

Algemene Leden Vergadering op zaterdag 16 mei 2009

U wordt van harte uitgenodigd tot het bijwonen van de algemene ledenvergadering op zaterdag 16 mei 2009.

Plaats: Wellantcollege, Huis te Landelaan 2, 2283 SG Rijswijk. Aanvang: 10.30 uur

Agenda en stukken op te vragen bij de secretaris: 070-3388100 (vanaf 25-04-2009) Zie ook www.avn.nl

Na afloop van de vergadering genieten we van twee natuurfilms van Jan van den Ende

Boomverplanting Zuidlarenstraat

Veel naoorlogse wijkgedeeltes in o.a. Vrederust, Morgenstond en Bouwlust ondergaan de laatste jaren grootschalige herinrichtingen. Vaak is hier sprake van een metamorfose, waarbij een complete herindeling van het stedenbouwkundige plan plaatsvindt. Dat heeft ook consequenties voor de bomen die hier staan en vaak al meer dan vijftig jaar oud zijn. In de Zuidlarenstraat werd gekozen voor verplanting.

Door: Bas Steenks

In het laatste kwartaal van 2008 is gestart met de herinrichting van het wijkdeel Zuidlarenstraat/Nijeveenstraat/Dedemsvaartweg. Ook hier is sprake van een ingrijpende aanpak, waarbij vrijwel alle huizenblokken worden gesloopt. De bomen in dit wijkdeel staan er al sinds eind jaaren vijftig. Dat vraagt om extra aandacht. Voor zover mogelijk worden waardevolle bomen in het nieuwe stadsplan ingepast, maar er moeten ook bomen gekapt worden omdat ze in de weg staan van de nieuw te bouwen huizen.

Dit betrof o.a. een tweetal prachtige platanen. De uitvoerende woningbouwcorporatie Vestia heeft toen voorgesteld om deze bomen te verplanten en stelde daarvoor de benodigde middelen beschikbaar.

Maar we spreken hier wel over bomen van ruim vijftig jaar oud en die kun je niet “zomaar” verplanten. Deze platanen hebben een kruindoorsnee van bijna 20 meter, de kruinhoogte bedraagt ca 22 meter, terwijl de stamdiameter 70 cm is. Deze exemplaren vormen dus een flink gevaarte.

foto's: Bas Steenks

Verplantvoorwaarden

Een plataan is qua soort goed verplantbaar, maar er moet wel aan een aantal essentiële voorwaarden worden voldaan. Ten eerste moet de vitaliteit van de te verplanten boom in orde zijn. Gelukkig hebben deze platanen een prima conditie. Verder moet er een geschikte locatie voor de herplant beschikbaar zijn en liefst in de directe omgeving. Deze werd 150 meter verderop gevonden in een nieuw parkje in de Exloostraat. Maar de belangrijkste voorwaarde voor een succesvolle verplanting is, dat de boom op tijd en op de juiste manier wordt geprepareerd. Dit houdt in dat de boom wordt voorbereid op zijn toekomstige verplant-shock. Deze preparatie moet minimaal één groeiseizoen voor de verplanting worden uitgevoerd, maar bij voorkeur twee of meer seizoenen.

Het prepareren

Bij de preparatie wordt bepaald hoe groot de nieuwe kluit moet worden. Op die bepaalde afstand van de stam wordt rondom de stam een sleuf van 60 cm breedte gemaakt. De diepte wordt bepaald door de bewortelingsdiepte van de boom. De sleuf wordt tot iets onder de beworteling gemaakt; dieper graven heeft geen zin. Het graven dient voorzichtig te gebeuren, waarbij alle wortels die men tegenkomt langs de kluit afzaagt of knipt. Soms laat men nog enkele zware wortels intact tot aan de verplanting. Als de sleuf klaar is, dan wordt de kluit zorgvuldig rondom ingepakt met wortelkerend folie en de sleuf wordt gedicht.

Nu is het de bedoeling dat de wortelcapaciteit van de kluit, die sterk in omvang is verkleind door het rondgraven, op korte termijn weer wordt vergroot.

Hiertoe wordt de kluit voorzien van een uitgekend bemestingsprogramma, eventueel wordt de kluit nog belucht. Vervolgens is het van cruciaal belang, dat gedurende het groeiseizoen de kluit voldoende vocht krijgt, want verdroging kan funest zijn voor het aanslaan van de boom. Bovendien wordt, om het verlies aan wortels bij het rondgraven te compenseren, de kruin uitgesnoeid, waarbij een bepaald deel van de takken wordt verwijderd.

Door de bemesting wordt de beworteling binnen de kluit sterk gestimuleerd. Bovendien zullen de afgezaagde wortels aan de buitenkant van de kluit gaan vertakken en sterk uitlopen. Doorgaans heeft de kluit na één groeiseizoen al een hele mat van jonge wortels gevormd. Het wortelkerend folie heeft er hierbij voor gezorgd, dat de nieuwe wortelmat compact bij de kluit blijft en zich niet verspreidt in de omliggende grond. De boom zal deze vernieuwde wortelcapaciteit hard nodig hebben na de verplanting.

De verplanting

Op 3 december was het eindelijk zover. Het was rustig winterweer met een klein laagje sneeuw; ideaal voor zo'n verplantingsklus. Het gespecialiseerde boomverzorgingsbedrijf had de dag voor de verplanting alle voorbereidende werkzaamheden voor de verplanting uitgevoerd. De kluiten waren vrij gegraven, het folie verwijderd en de kluit weer ingepakt met verteerbaar jutegaas. De nieuwe plantgaten lagen klaar, voorzien van het juiste grondmengsel.

Voor de verplanting wordt de boom met een kraanwagen opgetild aan de stam, waarbij van speciale nylon hijsstroppen gebruik wordt gemaakt. Deze

stroppen worden rond de stam bevestigd. De boom wordt vervolgens rechtstandig op een dieplader geplaatst en vastgezet voor transport. Nu is de kluit goed zichtbaar. Mooi los gekomen van zijn oude standplaats en intact gebleven. Met een omvang van 3 x 3 meter en een hoogte van 1½ meter, een goede basis voor zijn tweede leven. Het geheel van boom met kluit had een gewicht van 36 ton per boom.

Officiële handeling

Inmiddels was wethouder Rabin Baldewsingh gearriveerd voor de officiële verplanthandeling, waarmee hij het belang van een dergelijke boomverplanting wil onderstrepen. Na een reisje van 150 meter kon de wethouder het hijsblok bevestigen aan de hijsstroppen, waarna de boom op zijn nieuwe plek geplaatst kon worden. En toen was het tijd voor koffie met gebak. In de loop van de dag heeft de aannemer de tweede plaat netjes naast de eerste gezet. We wachten op het voorjaar en zijn benieuwd hoe de bomen aanslaan ♦

Natuurontwikkeling in Nieuwe

De Nieuwe Driemanspolder is een gebied, dat deel uitmaakt van de gemeenten Zoetermeer, Den Haag en Leidschendam/Voorburg. Het gebied zal binnenkort een complete gedaanteverwisseling ondergaan. Cultuurland wordt omgevormd tot natuurgebied dat tevens geschikt is voor waterberging en recreatie.

Door: Ysbrand Feeke

In dit landelijke gebied midden in de drukke randstad wordt extra ruimte gemaakt. Grasland en akkers zullen plaatsmaken voor waterberging, natuur en recreatie. Op Zoetermeers grondgebied liggen vooral akkers. Op Haags grondgebied (Roeleveen) liggen weilanden en een zandwinningsplas en op het grondgebied van Leidschendam/Voorburg, waartoe ook Wilsveen en Potteveen behoren, zijn voornamelijk weilanden te vinden. Het totale gebied kent betrekkelijk weinig bewoners. Alleen aan de oorspronkelijke ontginningslinten, zoals de Voorweg en Wilsveen, is bebouwing te vinden. Deze wordt gehandhaafd, maar de boerderijen zullen hun huidige functie niet kunnen behouden. Het bijbehorend land wordt namelijk voor driekwart afgegraven om dienst te doen als waterberging. De overige 25 procent zal worden omgevormd tot bloemrijk grasland, bosschages en struweel.

Waterberging voor twee waterschappen

Het waterbergingsgebied, dat zich tussen nieuw aan te leggen kaden bevindt, heeft een oppervlakte van 180 hectare. Daarvan bestaat 130 hectare uit open water met een gemiddelde diepte van anderhalf à twee meter. Mocht deze regio met grote wateroverlast kampen dan kan in totaal twee miljoen kubieke

meter water de polder invloeden. Het water wordt dan aangevoerd via twee verbindingen. Vanuit het Hoogheemraadschap van Rijnland gebeurt dit via de ringvaart van de Zoetermeerse Meerpolder, die deels wordt verbreed, en een nieuwe vaart ter hoogte van de Limietsloot. Het water vanuit het Hoogheemraadschap van Delfland wordt aangevoerd via de Vliet, de Stompwijkse vaart en de Molenvaart. Door de grote veranderingen in het landschap zal volgens het ontwerp-bestemmingsplan Nieuwe Driemanspolder/Roeleveen ook de natuur ingrijpend gaan veranderen. Een weidevogelrijk gebied gaat verloren. Daar staat tegenover dat nieuwe natuur ontstaat en dat het aantal water- en moerasvogels flink zal toenemen. Het gebied wordt niet één grote plas water, maar wordt opgedeeld door rietkragen, eilanden en kades.

Laarzenpaden en trekpontje

Naast stukken struweel komen er ook recreatieve mogelijkheden. De plannen voorzien namelijk in vele nieuwe fiets- wandel- en ruiterspaden. Daarnaast wordt er gedacht aan laarzenpaden, vlonderbruggen en een trekpontje. Bij het meer van de waterberging komt een roeiboten- en kanoverhuur, met daarbij een gelegenheid voor een hapje en een drankje. Voor de recreanten, die met de auto komen, zijn aan de randen van het gebied enkele parkeerplaatsen gepland.

Driemanspolder

Plannenmakers willen de Nieuwe Driemanspolder verbinden met het Westerpark door een nieuwe brug over het Randstadrailspoor en de Leidschendamseweg. De brug is alleen bestemd voor fietsers, wandelaars en ruiters. Door deze brug ontstaat een langgerekt aaneengesloten groengebied dat het Buytenpark, de Nieuwe Driemanspolder, het Westerpark, het Balijbos en de Delftse Hout met elkaar verbindt.

Zienswijze

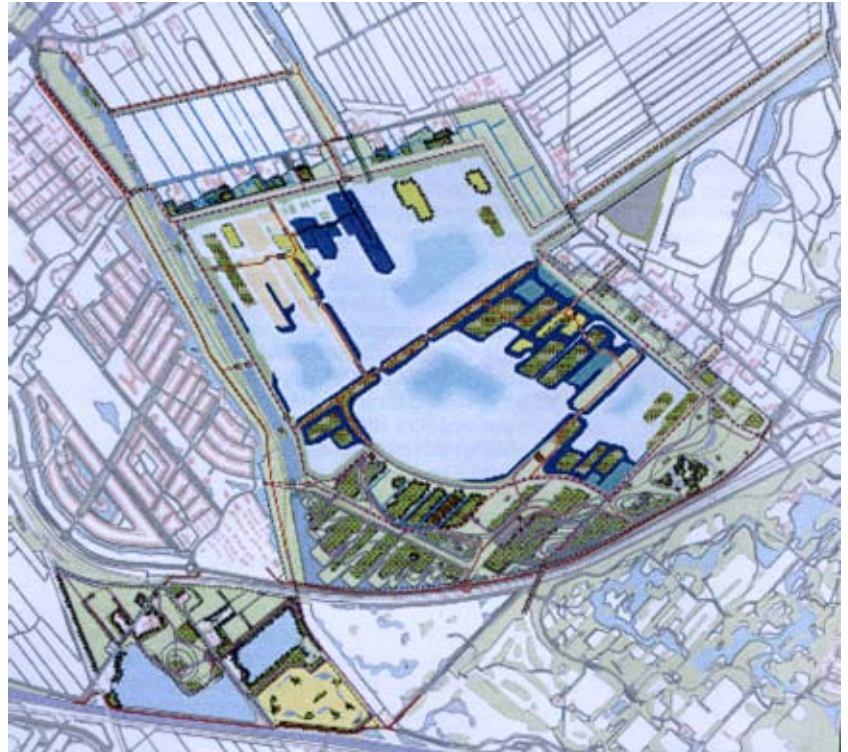
De AVN heeft in het kader van de bestemmingsplan-procedure een zienswijze ingediend bij de gemeente Zoetermeer. De AVN betreft daarin dat een weidevogelrijk gebied verloren gaat, echter een verheugend lichtpunt is de compensatie door nieuwe natuur met extensief recreatief medegebruik. Voorts juicht de AVN het toe dat een groen/blauwe buffer ontstaat aan de rand van het Groene Hart, aan de grenzen van Zoetermeer, Den Haag en Leidschendam/Voorburg. Een buffer, die mede verdere verstedelijking via dit deel van het Groene Hart voorkomt. Desalniettemin heeft de AVN in haar zienswijze gepleit voor het volgende.

- dat de te verwachten water- en moerasvogelpopulatie in het plangebied extra bescherming geniet in het broedseizoen en dat geen verstoring plaatsvindt door de (overigens extensieve) recreatieve activiteiten. Dit om vooral ook zeldzame vogelsoorten als de karekiet, de rietzanger, de blauwborst en misschien de snor en de roerdomp een kans te geven.
- dat ook de weidevogelpopulatie in het westelijk weidegebied van het Buytenpark, grenzend aan de Limietsloot, in het broedseizoen wordt ontzien. Dit met het oog op mogelijke verstoring door activitei-

ten op en rond het in het plan langs de Limietsloot opgenomen baggerdepot.

De AVN heeft in verband met het voorgaande en eventueel te nemen beschermingsmaatregelen gepleit voor inspraak bij het nog op te stellen beheerplan voor het plangebied. Naar verluidt zal Staatsbosbeheer dit plan opstellen. Tot slot stelt de AVN in haar zienswijze vast dat het ontwerp-bestemmingsplan in overeenstemming is met het streekplan, het Regionaal Structuurplan en “Stad en Land in Balans”(EHS)/Groen/Blauwe-slinger ♦

Bron kaartje: Gemeente Zoetermeer

Het Noordzeestrand

De meest uitgestrekte strook natuurlandschap van Den Haag is het strand met de aangrenzende Noordzee. Voor vele bewoners van de stad is het strand een makkelijk te bereiken plek om uit te waaien en tegelijk allerlei aardige dingen in de natuur te beleven. Er zijn inmiddels wel wat verschillen tussen vroeger en nu. Een daarvan is het werk van de schelpenvissers.

Door: Frans Beekman

Het strand is geen vlakke van zand, er zijn hoogteverschillen. Van het duin naar de zee bekeken is er eerst het droge strand, soms met lage duintjes, dan het natte strand overgaand in de zee met zandbanken. Op het natte (en harde) strand lopen evenwijdig aan

de kustlijn laagten of zwinen die bij afgaand water via dwarsgeulen of muien in zee afwateren. De golven versieren het strand met allerlei zandribbels in bijzondere patronen.

Op het strand blijft allerlei aanspoelsel achter als wier en schelpen, veelal in een langgerekte vloedlijn. Vooral bij afluende wind wordt fijn spul met een onderstroom op het strand gebracht: brokjes veen, afgerold hout, slakken, mesheften en een enkele keer zelfs barnsteen. Vogels als meeuwen, kraaien en strandlopertjes rommelen hiertussen en vissen er eetbare dingen uit. Het simpele genoeg om dit alles en de steeds aanrollende golven te bekijken, geeft mij altijd een gevoel van vrijheid. Het wolkenspel en de verre horizon blijven boeien. Na 1945 kon mijn moeder nog steeds in ontzetting over de voorbij tijd zeggen: 'Frans, je mocht toen niet op het strand'!

Golfbrekers

De kust van Hoek van Holland tot voorbij Scheveningen ging in de afgelopen eeuwen steeds verder achteruit. Om dat proces te stoppen, bouwde het Hoogheemraadschap van Delfland loodrecht op het strand stenen dammetjes, soms ook met houten paaltjes: de Delflandse Hoofden. Daar startte men al aan het einde van de 18de eeuw mee. Het zijn kenmerkende landschapselementen. Tussen 1928 en 1930 zijn er nog vier op het Noorderstrand aangelegd en dat bracht het totaal op 68 stuks.

Die golfbrekers verrijken het zandstrand met een stukje rotskust. Op de stenen groeien zeepokken, mos-

Strandhoofd of golfbreker omstreeks 1900, collectie F. Beekman

sels en wier. Opnieuw zie je er meeuwen en kraaien en ook scholeksters. Tegenwoordig rusten er ook aalscholvers. In allerlei poeltjes blijft het zeewater staan en lijkt het wel een klein aquarium. Met de zandsuppleties ten zuiden van Kijkduin zullen er golfbrekers onder het zand verdwijnen. De oude prentbriefkaart, gestempeld in 1903, toont aan dat de vele bezoekers uit binnen- en buitenland door het spel van de golven en de branding werden geboeid. Er waren in Scheveningen vele ansichtkaarten met 'zeestudies' te koop.

Schelpenvisserij

Aan het einde van de 19de eeuw waren op Scheveningen wel 30 schelpenvissers actief die per man jaarlijks zo'n 500 kubieke meter schelpen van het strand haalden. Bij opkomend getij, wanneer de schelpen los van de zeebodem komen, werd met een beugel aan een lange stok in de branding gevestigd. De schelpen werden gestort in een schelpenkar met kleine laadbak en grote wielen, die ver in zee kon komen. Soms werden de schelpen eerst op het strand gestort en met een platte metalen schop in de bak geschept. De wielen hadden brede velgen om niet in het zand weg te zakken. Voor de schelpenkar liep een paardje. Bij het Schelpengat, een zijtak van de Haringkade, werden de schelpen gedroogd.

Omstreeks 1935 vond een innovatie plaats. Er werden geen houten wielen meer gebruikt, maar luchtbandwielen onder een oud autochassis. Gelet op de vele prentbriefkaarten kwam de schelpenvisserij in Scheveningen, Katwijk, Noordwijk, Zandvoort en Egmond

voor. In de stad Den Haag werden de schelpen niet alleen gebruikt voor de verharding van straten, pleinen en lanen, maar ook op begraafplaatsen. Het is een typische wegverharding voor de kuststreek, een alternatief voor grind dat van ver moet komen en dus veel duurder is. Op enkele plaatsen in de stad (Nassauplein) treffen we een zeer kenmerkend grijsblauw asfalt met schelpen. Het wandelpad langs de Hofvijver kunnen we ons niet voorstellen zonder schelpen.

Een andere bestemming voor de verzamelde schelpen was de kalkbranderij. Daar werden ze onder hoge temperatuur gebrand tot ongebluste kalk, grondstof voor ouderwets cement. Omstreeks 1960 stopte het verzamelen van schelpen op het strand. Het oude handwerk loonde niet meer. Momenteel is er nog één schelpenvisser uit Katwijk, die met tractor, voorzien van sleepnet, tot op het Noorderstrand van Scheveningen komt ♦

Schelpenvisser aan de Hollandse kust omstreeks 1935, collectie F. Beekman

Krijgt natuurspeelplaats een kans?

Door: Aletta de Ruiter

*Boomklimmen,
een natuurervaring die de fantasie prikkelt*

foto: De Speeldernis

In Mariahoeve wordt gebouwd. De vijftig jaar oude wijk komt op veel plekken in aanmerking voor een upgradering van het woningbestand. De corporaties zijn reeds begonnen, maar de officiële kick off kwam van de gemeente met ‘de Toekomstvisie Mariahoeve’. Die visie voorziet niet alleen in nieuwbouw binnen de bestaande wijk, maar doet ook een aanslag op de groene Schenkstrook. Daar wordt de kinderboerderij ingeruild voor 270 eengezinswoningen.

Marjan Looije, bewoonster van de wijk, maakt zich zorgen “Mariahoeve lijkt een groene wijk, maar dat valt enorm tegen. Het meeste groen tussen de huizen is kijkgroen met strakke gazons en aangeharkte perkjes. Daar zit kraak nog smaak aan. Op de gazons staan zelfs bordjes met ‘verboden te betreden’ en ‘hier niet voetballen’. De speelplekjes zijn niet meer dan fantasieloze wipkippen en klimrekjes die bij elke flat op dezelfde plek staan. Je ziet er nooit een kind”. Ze maakt zich grote zorgen over de kwaliteit van de buitenruimte en de beperkte speelmogelijkheid. De natuur van de Schenkstrook vindt ze daarom heel belangrijk voor de wijk.

“Mariahoeve is lang een vergrijsde wijk geweest, maar dat is verleden tijd. De opengevallen plekken worden nu weer snel opgevuld met jonge, vaak allochtone, gezinnen. Er is om meerdere redenen weer behoefte aan een fantasieprikkelende speelomgeving”.

Lonken naar de Speeldernis

Marjan is initiatiefneemster van de vliedertuin op Reigersbergen en spant zich al jaren in om de groene kwaliteit van de wijk te verbeteren. Direct toen duidelij

werd dat de stadsboerderij bedreigd werd door de gemeentelijke plannen sprong ze, samen met andere bewoners, op de barricade om zelf een plan voor de Schenkstrook te ontwikkelen. Geen woningbouw, maar een multifunctioneel groen speelpark.

“Als tegenhanger voor internet en videogames, kinderen zitten veel te vaak in huis achter de computer en raken daardoor geestelijk en lichamelijk achter in hun ontwikkeling”, weet ze vanuit haar eigen beroep. Haar plan wordt inmiddels breed gedragen in de wijk. De ideeën groeien. Er wordt gelonkt naar de Speeldernis in Rotterdam, een natuurspeelplaats met activiteitenbegeleiding. Een doorslaand succes, dat kinderen uit de wijde omgeving aantrekt om lekker in de natuur te spelen. Waarom zou dat wel in Rotterdam kunnen en niet in Den Haag? Looije ziet dan ook meteen mogelijkheden voor allerlei sociale activiteiten. “De Schenkstrook leent zich om veel sociale wijkrecreatie bij elkaar te brengen. De scouting, de kinderopvang, het jongerenwerk, ze hebben allemaal een plek nodig met uitloopmogelijkheid”. Ze fantaseert er direct een theeschenkerij bij. “In de Schenkstrook kan dat veilig en zonder overlast. In het leegstaande pand van de drukkerij zou je van alles onder dak kunnen brengen, zonder al teveel kosten. De plaatselijke drumband zou er zelfs zonder burengerucht kunnen repeteren”.

De adhesie komt echter niet vanuit het college. Wet- houder Norder voelt weinig voor het speelplan en houdt vast aan zijn grondgebonden woningen. De kinderboerderij moet maar opschuiven en gaat een flink stuk oppervlak inleveren. In de gemeenteraad wordt wel meege gedacht, maar of dat de meerderheid haalt? Het laatste woord is er nog niet over gezegd ♦

Biodiversiteit en ecologische verbindingen

Biodiversiteit kan afnemen zodra er sprake is van: verlies of versnippering van de leefomgeving, invasie van soorten, vervuiling, vermisting, verzuring, verstoring, verdroging, klimaatverandering etc. In ons dicht bevolkte land is versnippering een cruciaal probleem. Als planten en dieren leven in te kleine geïsoleerde leefgebieden is de kans groter dat zij uitsterven. Om dit tegen te gaan moeten groengebieden zo groot mogelijk zijn, en moeten ze met elkaar verbonden zijn door ecologische zones. Daarbij is het belangrijk dat barrières die de verspreiding van soorten belemmeren worden geslecht. Ook vanwege de klimaatverandering moeten diersoorten een kans krijgen om door te schuiven naar een ander leefgebied. Binnen Nederland zijn daarvoor op de kaart verschillende verbindingen aangewezen. We kennen de Landelijke Ecologische Hoofdstructuur, de Provinciale- en de Stedelijke Hoofdstructuur.

Groene ambities van de gemeente

De doelstellingen uit het 'Beleidsplan voor het Haagse Groen 2005-2015' zijn heel goed voor de biodiversiteit. Den Haag streeft ernaar om de stedelijke groene hoofdstructuur, die bestaat uit groene kerngebieden en ecologische verbindingen, duurzaam in stand te houden en te versterken. Daartoe noemt de gemeente een negental groene ambities, onder andere het verbinden van de Oostduinen met de Westduinen, van Kijkduin met Midden-Delfland, en de stad met het groene hart. Deze ambities zijn uitgewerkt in de recent uitgekomen nota 'Stedelijke Ecologische Verbindingszones in Den Haag', waarin veel goede maatregelen worden voorgesteld. Er is eigenlijk maar één grijze bladzijde in deze mooie groene nota, en dat is

Biodiversiteit staat voor de rijkdom aan soorten planten, dieren en micro-organismen. Dat loopt uiteen van de variëteit aan genen binnen een soort tot het web van leven waarin de soorten met elkaar verbonden zijn. Natuurbescherming is eigenlijk niets anders dan het nastreven van het behoud van die biodiversiteit. Binnen een stad, waar veel mensen dicht op elkaar wonen is het extra belangrijk om aandacht daaraan te geven. Dat doet de AVN binnen onze regio al meer dan 80 jaar! Om de biodiversiteit te behouden, zijn ecologische verbindingen cruciaal. De Haagse gemeenteraad heeft er onlangs een nota over aangenomen.

Door: Caroline de Jong-Boon

Ecostructuur over de Landscheidingsweg foto: Caroline de Jong-Boon

*Looprichels onder bruggen geven fauna een kans om de hindernis te nemen
foto: Caroline de Jong-Boon*

de kaart na pagina 18. Bij de opgaven per masterplan-gebied staan namelijk alleen de bouwplannen, maar de groene opgaven die we net noemden zijn vergeten!

Effectieve ecologische verbindingen

De effectiviteit van een verbindingzone is niet alleen afhankelijk van de breedte en de lengte, maar ook van de kwaliteit ervan. De gemeente neemt als breedte 20 meter. Dat is een minimum.

Verbindingzones kunnen breder worden door er groene buffergebieden bij te betrekken. Goed voorbeeld zijn de volkstuinten van het Erasmusveld langs de ecozone van de Erasmusweg. Maar ook natuurspeelplaatsen, heemtuinen, particuliere tuinen en ander -op een natuurlijke wijze ingerichte- groenstroken hebben een gunstige invloed als buffer naast een ecologische zone. Daarentegen kan hoogbouw ernaast een groot negatief effect op de kwaliteit van de ecologische verbinding hebben, omdat schaduw en windhinder storende factoren zijn.

Mooie maatregelen uit de nota

- 1 In de nota staat dat er voor de twaalf verbindingzones, bomenrijen en waterlopen driehonderd maatregelen mogelijk zijn die de ecologische verbindingen verbeteren. Omdat dit te kostbaar werd, heeft de raad besloten de prioriteit te leggen bij 25 verbeteringen. De totale kosten bedragen meer dan 7 miljoen euro binnen de uitvoeringsperiode 2008-2018. Daarbij wordt aangegeven dat er in voorgaande jaren ook al veel is gebeurd. Daarnaast zijn in het raadsbesluit 56 locaties toegevoegd aan de Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Om na te gaan of de verbeteringen ook succesvol zijn, zal de flora en fauna regelmatig worden geïnventariseerd. Die gegevens worden dan direct opgeslagen in de Nationale Databank zodat er in de toekomst een vergelijk kan worden gemaakt.
- 2 Voor de kwaliteit van de ecologische verbindingen is van groot belang hoe er beheerd wordt. Wanneer, hoe en hoe vaak wordt er gemaaid? Wordt het maaisel afgevoerd? Zijn er ruigtes,

Countdown 2010

In 1992 vond de grote VN conferentie van Rio de Janeiro over Milieu en Ontwikkeling plaats, de "Earth Summit". Daar is de Conventie voor de Biodiversiteit aangenomen. Sindsdien hebben meer dan 187 landen deze conventie geratificeerd, waaronder ook Nederland. De resterende natuurlijke biodiversiteit op het land is in Nederland ongeveer 13%, laag vergeleken met Europa: 50% of de wereld: 70%. Een belangrijke doelstelling is om vóór 2010 de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen. Recent is een actie begonnen om zoveel mogelijk gemeentes en organisaties deze doelstelling te laten onderschrijven door een verklaring te ondertekenen: "countdown 2010". Al 29 gemeentes doen mee, Amsterdam, Utrecht, Breda... wanneer volgt Den Haag?

bloemrijke graslanden, draszones, natuurvriendelijke oevers en/of poelen aanwezig? Bomen én struiken of houtrillen die beschutting bieden? De zones moeten zijn ingericht met een gevarieerde structuur zodat veel verschillende inheemse soorten planten en dieren zich er thuis voelen. Er moet rekening worden gehouden met 26 natuurdoeltypen met bijbehorende vegetaties en 35 doelsoorten, waaronder vlinders, libellen, padden, kikkers, zandhagedis, vissen, vleermuizen, egels, bunzing en veel vogelsoorten -van ijsvogel tot boomvalk.

- 3 Veel grote wegen in en rond de stad vormen barrières voor de natuur: bijvoorbeeld de Landscheidingsweg en de Professor Teldersweg. Over de eerste is al één ecoduct en het Hubertusduin is ondertunneld. De hoop is dat de wegen verderop ook ondertunneld worden zodat het de Scheveningse Bosjes herenigt en de Haagse Beek in volle glorie herstelt.
- 4 Er is door de gemeenteraad besloten dat er voor eekhoorns boombruggen komen over de Van Alkema-

delaan en de Benoordenhoutseweg. Er worden veel ecotunnels aangelegd: onder de Lozerlaan, de Zoetermeerse Rijweg en de Bezuidenhoutseweg. Daar kunnen amfibieën en zoogdieren van profiteren. Ook ecoduikers, looprichels en loopplanken worden gerealiseerd, zodat watergangen en oevers doorlopen of juist overbrugd kunnen worden.

Tot slot

Om al deze mooie maatregelen te overzien, ecologische verbindingen te behouden en te herstellen is versterking van het beleidsteam met een onafhankelijk stadsecoloog cruciaal. De motie van de Haagse Stads-
partij en D66 die daartoe onlangs in de raad is ingediend, sneuvelde echter. Volgens de indieners, omdat erin gerefereerd werd naar de structuurvisie. Maar de wethouder had in de commissievergadering ervoor al beloofd dat er een stadsecoloog zal komen, daar zal de AVN hem graag aan helpen herinneren! ♦

Meer informatie

- Uitgaven van Alterra over robuuste verbindingen: www.alterra.wur.nl
- Over ecologische verbindingen in Den Haag: www.denhaag.nl
- Over natuur in Nederland, zie Natuurbalans 2008: www.pbl.nl
- Over Countdown zie: www.countdown2010.nl

*Bomen in de middenberm maken het voor eekhoorns mogelijk om via de kruinen naar de overkant te springen
foto: Aletta de Ruiter*

De Eik

Men kent de boom aan de vruchten

Het paadje door de heuvels van Kreta voerde ons langzaam omhoog. Aan weerszijden groeide een dor uitzierend struikgewas met gemene doorns. Het leek zo ondoordringbaar, dat we ons afvroegen hoe de Partizanen en de Duitsers elkaar daarin ooit hadden kunnen bevechten. We kwamen op een soort plateautje en alsof we nog geen stekels genoeg hadden gezien, leken de enkele bomen die daar stonden ook nog stekelige hulst te zijn. Of toch niet.... Nee er zaten eikels aan!

Zo maakten we kennis met een bijzondere eik: de *Quercus ilex*, de hulstbladige eik ook wel steeneik genoemd. De soort blijkt mooi en erg hard hout te leveren dat 'azijnhout' wordt genoemd. Een naam die geen enkele relatie met het product azijn heeft, maar door de jaren heen aan naamsverandering onderhevig is geweest. In het Portugees heet de boom *Azinhô*. De kwaliteit van het hout komt vooral tot zijn recht als het "kwartiers" gezaagd is. De zaagsnede gaat dan door de mergstralen en vormt spiegelende figuurtjes, die afhankelijk van de lichtinval donker of licht gekleurd zijn. Deze "spiegels" zijn kenmerkend voor alle eikenhoutsoorten. Je kunt echter maar beperkt kwartiershout uit een boom zagen, hetgeen het ook extra duur maakt.

De bekendheid van de eik doet aan deze mooie boomsoort niet altijd recht. Zo wordt in de spreek-

taal het woord eikel meestal te onpas gebruikt. Jarenlang leidde ik boswerkkampen voor padvinders. Voor een bepaald insigne werd naast handvaardigheid met bijlen en zagen ook wat kennis van bomen gevraagd. Soms duurde het dagen voordat duidelijk werd, dat een dennenappel geen eikel heette...!

De bekendheid van de eik gaat overigens heel ver terug. Ten tijde van de Germanen en Kelten was heel West-Europa met bossen bedekt waarin veel eiken waren vertegenwoordigd. Ook toen al was de eik vermaard en met de cultuur van de volken verbonden. Omdat de bomen heel oud kunnen worden en dan imposante vormen krijgen, werden er mythen en sagen omheen gefantaseerd en bijzondere, zelfs goddelijke krachten aan toegeschreven.

In elk dorp stond wel een prachtexemplaar, waaronder plechtige gebeurtenissen plaatsvonden. Bij roem kreeg men het eikenloof als beloning. Het is een gebruik dat lang bleef bestaan. Tot aan 1945 werd in het Duitse leger bijvoorbeeld het gestileerde eikenblad als onderscheiding gebruikt.

Ook nu nog zijn er plaatsen waar oude eiken in ere worden gehouden met namen als 'Wodanseik'.

Naarmate de bevolking groeide verdwenen de bossen. Eikenhout was een veel gebruikt bouw-materiaal. De grootste aanslag op de eikenbossen werd echter gedaan door de bouwers van onze handels- en oorlogsvloten in de 16e, 17e en 18e eeuw. Aan herplant werd toen nog niet gedacht.

Wat een soorten!

Bijna iedereen kent de meest voorkomende soorten. De zomereik: blaadjes zittend, eikels op steeltjes. De wintereik net andersom. De Amerikaanse eik: grote spitsgelobde bladeren, die in de herfst zo mooi kleuren. Daarmee zijn we er echter bij lange na niet! Slaan we het hoofdstuk “Eiken” op in van de vele boomgidsen, dan wordt al snel duidelijk dat er zo’n 500 soorten bestaan. Er zijn daarbij grote verschillen in bladvorm die de herkenning niet eenvoudiger maken. Zo zijn er kastanjebladige..., wilgbladige... hulstbladige... etc. Zelfs een die lijkt op het blad van de haagbeuk: de Armeense eik. Dat aantal van 500 geldt natuurlijk wereldwijd. Het is echter verbazingwekkend hoeveel soorten er ook in onze omgeving zijn vertegenwoordigd.

Zo staan er heel wat in het Zuiderpark en ook op diverse andere plaatsen in de stad. Aan het begin van de Groot Hertoginnelaan bijvoorbeeld staat een mooie solitaire Hongaarse eik.

Een speurtocht naar eikensoorten is wat gemakkelijker als er weer bladeren en vooral eikels aan de bomen zitten. Voor wie het alvast in de winter wil proberen, is er wel een handige aanwijzing.

De bladeren zitten naar het eind van de twijgen nogal opgehoopt. In de winter blijkt dat uit de stand van de knoppen. Dit is kenmerkend voor de eik. Veel succes.

Jaap van Loenen ♦

Een nieuwe “boeiende boom”

Direct nadat de tweede druk van het boekje “Boeiende Bomen in Duinoord” verscheen, moest het startpunt – een mooie paardenkastanje – verdwijnen wegens de bloedingsziekte.

Inmiddels heeft de gemeente voor een nieuwe bijzondere boom gezorgd. Een “Zelkova serata.”

Deze – nauw aan de iep verwante – boom heeft zijn oorsprong in China, Korea en Japan en is pas sinds 1856 in Nederland. Evenals de in de wandeling beschreven Parrotia heeft deze Zelkova de neiging dicht bij de grond te vertakken. Dit is bij deze nieuw geplante, al vrij grote boom, duidelijk te zien. Al met al vormt hij een waardig begin van een ‘Boeiende Bomen’-wandeling en wij wensen de boom een lang leven toe.

Voor wie het nog niet wist, hij staat op de Groot Hertoginnelaan bij het borstbeeld van Richard Hol. Ga eens kijken en... wandelen! Het wandelboekje is gratis verkrijgbaar bij bibliotheek Duinoord in de Valeriusstraat 87-89.

Jongeren verheffen hun stem voor het milieu, de natuur en de toekomst door Fritz Griffin en Karen Kommer (De Witte Uitgeverij, 2008).

In een handzaam boekje van bijna 100 bladzijden staan 28 jonge 'groene stemmen' centraal. Deze jonge Hagenaars tussen de 10 en 28 jaar, maar afkomstig uit verschillende landen, geven antwoord op vier vragen over klimaatverandering, milieu, de toekomst en hun favoriete groene plek in deze stad. Fotografe Karen Kommer heeft de jonge auteurs met 'green lips' op de plaat vastgelegd.

Tegenover de bladzijde met Engelse en Nederlandse tekst staat een kleurenfoto van de jeugdige schrijver in zijn of haar favoriete natuurplek. We zien dus ook 28 foto's van het Haagse groen, zoals het Westbroekpark,

Haagse Bos, Westduinpark, Zuiderpark, Clingendaal en het strand. Stuk voor stuk prachtige beelden die door de persoonlijke beleving in de tekst een extra dimensie krijgen.

De proloog legt de opzet van het boekje uit. De herkomst van deze 'Green Lips'-kinderen is verschillend, maar ze delen een overkoepelend belang: de kwaliteit van de omgeving waarin zij en hun mogelijke nazaten zullen moeten leven. Het voorwoord is van Richard Louv, auteur van de bestseller 'Last Child in the Woods' (2005). Louv wordt ook wel de 'Al Gore van de natuureducatie' genoemd.

Fritz Griffin, afkomstig uit het Appalachengebergte (Ohio, USA) woont sinds 1992 in Den Haag en schrijft over ecologie, grafisch werk en architectuurprojecten. De inhoud van het boekje beschrijft hij filosofisch: 'groene lippen die waarheid vol levenslust spreken'.

Aanbevolen! (te koop voor € 24,95 in The American Book Center, Lange Poten 23 en ook bij Paagman). ♦

Bundel van lezingen in het kader van de tentoonstelling Ode aan de Boom (Stichting Ode aan de Boom, 2008). ISBN 978-90-813600-1-2.

Wie een boom plant heeft vertrouwen in de toekomst stelt Rabin Baldewingsh (wethouder Leefbaarheid in Den Haag) in zijn voorwoord. Dat ook de toekomst van bomen niet altijd over rozen gaat, vertellen

de negen deskundigen in hun gebundelde lezingen die dit boekje vullen. De onderwerpen lopen sterk uiteen. Bomen als bron van natuur, maar ook als drager van cultuur. De belevingswaarde van bomen, bomen als straatmeubilair of als ecologische hotspot. Bomen hebben niet het eeuwige leven en moeten verzorgd en beschermd worden. De auteurs weten

er alles van. Ze zijn stuk voor stuk experts in hun vakgebied en vertellen een bijzonder verhaal met veel diepgegraven informatie.

Toch is het geen zware kost. De teksten zijn geconcipieerd voor een lezing en dan is het verhaal meestal soepeler dan in een wetenschappelijk tijdschrift. Ode aan de Boom bevat derhalve veel toegankelijke informatie. Het boekje zal niet makkelijk verkrijgbaar zijn, want de oplage was beperkt. Maar wie bij zijn boekhandel het ISBN-nummer noemt kan het bestellen voor € 7,50. ♦

Nieuws van de portefeuillehouders

Door: Dick Ooms

Aanleiding voor dit kijkje in de “gemeentelijke beleidskeuken” vormen twee nieuwe beleidsnota’s die de afgelopen tijd door de politiek zijn besproken: een over “stedelijke ecologische verbindingzones” en een over “stadsverdichting”. De eerste als uitwerking van het Groenbeleidsplan, de tweede als uitwerking van de Structuurvisie. Bij bestudering blijkt dat het hierbij vaak gaat om twee kanten van dezelfde medaille: de invloed van bouwactiviteiten op het groen in de stad. We hebben ons er de afgelopen periode daarom intensief mee bezig gehouden, commentaren geschreven en ingesproken. Hier een korte samenvatting daarvan.

Allereerst de **stedelijke ecologische verbindingzones**. Dit zijn stroken natuur in de stad, groene corridors die de grote groengebieden zoals Haagse Bos en Scheveningse Bosjes verbinden met elkaar en met de natuur buiten de stad. Zulke groene verbindingen zijn van levensbelang voor het voortbestaan van flora en fauna. Het gaat daarbij om behoud van de soortenrijkdom, de biodiversiteit. Soorten gaan achteruit en verdwijnen als ze op een ecologisch eilandje moeten leven. En dat geldt natuurlijk ook op veel grotere schaal: de groene hoofdstructuur van Den Haag – grote groengebieden en ecologische verbindingzones daartussen – is in feite een afspiegeling van de nationale en provinciale ecologische hoofdstructuur, en sluit daarop aan. Zo beschouwd zijn de stedelijke ecologische verbindingzones de haarvaten van de landelijke ecologische hoofdstructuur. De AVN is dan ook blij met deze nota. Het komt er nu op aan om de komende jaren de plannen ook te realiseren: het versterken van de zones en het opheffen van de vele

In voorgaande nummers van Haagwinde las u in deze rubriek regelmatig over de plannen van de gemeente Den Haag met de uitwerking van de Structuurvisie en de toekomst van de groene hoofdstructuur van de stad. Vaak zijn we bezorgd en kritisch, zoals bij Kijkduin en de Vlietzone, soms ook zijn er successen, zoals met het Wijndaelerbos, of worden de plannen een stuk beter dan ze waren, zoals met het Erasmusveld. Ditmaal richten we de schijnwerper eens op het gemeentelijke beleid wat daar achter ligt, zoals het Groenbeleidsplan “Groen kleurt de stad” en de Structuurvisie Den Haag 2020 met zijn slogan: “Den Haag – Wéreldstad aan zee”. Die beleidsstukken zijn minder concreet dan natuur waar je doorheen kan lopen, maar niet minder belangrijk. De gemeente baseert er immers zijn uitvoeringsplannen op, en de realisatie van die plannen is vaak van invloed op onze groene ruimte, de natuur in en om de stad. De AVN wil daarom graag meedenken met de gemeentelijke beleidsmakers, en meepraten wanneer de beleidsplannen door de politiek (raadscommissies, gemeenteraad) worden besproken.

knelpunten die er nog zijn. Maar natuurlijk zijn er ook nog punten van kritiek. Zo hebben we betoogd dat hoogbouw direct naast een verbindingzone schadelijk is voor de natuur: denk aan effecten van wind en schaduw, mogelijke lokale wijzigingen van microklimaat en bodemgesteldheid, en natuurlijk de visuele effecten. De wethouder is het op dit punt helaas niet met ons eens, dus we zullen bouwplannen kritisch moeten blijven volgen. Ook hebben we gepleit voor het instellen, waar mogelijk, van groene bufferzones langs de verbindingzones en rondom de grote groengebieden. Volkstuinen, recreatief groen, natuurspeelplaatsen en heemtuinen zijn voorbeelden van groene buffers. Dat dit soms goed mogelijk is, bleek bij de plannen met het Erasmusveld, waar de Erasmuszone wordt geflankeerd en versterkt door volkstuincomplexen. Het principe is nog niet vastgelegd, maar de AVN blijft er wel naar streven.

Dan de **“Agenda voor de Haagse Verdichting”**, zoals de nota heet. Met “verdichting” wordt hier bedoeld: de ruimte efficiënter benutten, meer woonlagen, hier en daar hoogbouw. De AVN is in principe niet tegen

stadsverdichting, want daarmee kan worden bereikt dat er niet (of minder) hoeft te worden gebouwd in de resterende open groene ruimte aan de stadsranden. Maar stadsverdichting kan ook nadelige gevolgen hebben voor het groen in de stad. We zullen dus kritisch moeten kijken waar dat het geval is: verdichting is maatwerk. De mogelijke schadelijke effecten van hoogbouw kwamen al aan de orde bij de ecologische

Aan de Delflandse kust vindt momenteel grootschalige zandsuppletie plaats. Achter de smalle duinenrij de kassen van het Westland, het dorpje Ter Heijde en aan de horizon Scheveningen. Let op de branding op de Delflandse Hoofden.
foto: Projectbureau Delflandse kust

verbindingzones. We zijn daarom tegen hoogbouw direct naast het groen. De nota definieert hoogbouw als: hoger dan 50 meter. Maar de AVN denkt daar wat genuanceerder over. We vinden dat direct naast -grote oude bomen van oude parken, -ecologische verbindingzones, -duingebieden en -beschermde stadgezichten er al van hoogbouw sprake is als de gebouwen boven de natuur uit torenen. Dat is op zo'n locatie al het geval bij bouwhoogtes boven 25 meter. Wat hoogbouw is, hangt dus af van de omstandigheden. In de nota wordt erkend dat door verdichting de vraag van bewoners naar groen zal toenemen, en dat de hoeveelheid groen daarom gewaarborgd moet worden. Maar daarmee geeft de nota precies het dilemma aan: door meer woningbouw en een groeiende bevolking wordt de behoefte aan groen groter, terwijl er voor groen juist steeds minder ruimte over blijft. Een Gordiaanse knoop dus, die alleen te ontwarren lijkt door de groeiambities van B&W nog eens kritisch te bekijken. Is dit eigenlijk wel wat Den Haag moet willen?

Na deze beleidsnota's nog enkele andere actuele zaken in en rond Den Haag, die ons bezig houden. Een daarvan is de **kustontwikkeling**: hoe beschermen we Nederland tegen de gevolgen van de stijging van de zeespiegel? Plannen daarvoor zijn voortdurend in beweging en de AVN neemt deel aan de discussie. Verandering van de kust kan immers ingrijpende gevolgen hebben voor de bestaande natuur, maar kan ook nieuwe kansen bieden. Zo bezochten we in februari een presentatie over de "Zandmotor", een grote hoeveelheid zand die mogelijk voor de Delflandse kust wordt aangebracht. Dit deel van de kust kan daarna op natuurlijke wijze aangroeien. Het is een innovatieve

pilot waarvan de methode, indien effectief, ook op andere plekken langs de kust kan worden toegepast. Meer hierover in een volgende Haagwinde.

In januari kwam een al lang lopende zaak weer in de pers: onze procedure bij de Raad van State tegen het illegaal uitbreiden van particuliere tuinen langs de **Paddenpoel** in het beschermde natuurgebied Westduinpark. In deze zitting werden ook de bewoners gehoord. Die betoogden dat er nooit duidelijke afspraken over waren gemaakt. We hebben na veel spitwerk de oorspronkelijke vergunningen kunnen achterhalen, waarmee we op de zitting konden aantonen dat er 18 jaar geleden wel degelijk duidelijke voorwaarden zijn gesteld aan de begrenzing van de tuinen. Dit "landjepik" gaat ten koste van het leefgebied van de padden, en werd mogelijk omdat de overheid (in dit geval de provincie) de regels niet handhaaft. Belangrijk genoeg dus om te procederen, ook al doen we dat niet graag. De Raad van State heeft de AVN inmiddels in het gelijk gesteld.

Ten slotte de **Landgoederenzone Rijswijk**. De AVN heeft jarenlang deelgenomen aan het ontwikkelen van de plannen voor dit gebied door de gemeente Rijswijk. Recentelijk verscheen het voorontwerp van het bestemmingsplan. Rijswijk heeft het beste voor met dit grote en cultuurhistorisch waardevolle, maar ook versnipperde gebied van buitenplaatsen en landerijen. Toch hadden we nog wel wat commentaar op het plan. Helaas zal er, om de financiering rond te krijgen, toch enige bebouwing moeten worden toegestaan. Dat moet dan wel onder strikte voorwaarden gebeuren. Die vonden we niet strikt genoeg, en we hebben gedetailleerde suggesties voor verbetering gedaan. Zoals zo vaak geldt: wordt vervolgd! ♦

AVN voert zwaar overleg

In Kijkduin is de gemeente bezig met de voorbereidingen van de bouw van 1000 extra woningen. Om die te kunnen realiseren wordt veel groen geofferd. De AVN heeft vanaf het begin gewaarschuwd voor kwaliteitsverlies van de leefomgeving wanneer er zoveel woningbouw plaatsvindt ten koste van natuur en recreatiemogelijkheden. Om deskundig weerwoord te kunnen bieden, heeft de AVN een alternatief plan laten opstellen dat de groene kwaliteit van Kijkduin juist versterkt. Samen met Loes van Zee, portefeuillehouder van deze regio, kijken we naar de stand van zaken.

Loes van Zee
Portefeuillehouder Loosduinen

Door: Aletta de Ruiter en Loes van Zee

Hoe staat de AVN in het Kijkduinproces?

“In oktober 2008 is het samspraakproces voor het Masterplan Kijkduin gestart. De AVN heeft uit protest niet deelgenomen aan de themabijeenkomsten, omdat we er geen vertrouwen in hadden dat onze deelname nog iets zou kunnen veranderen aan de plannen van de gemeente. De investering die we tijdens de eerdere consultatiefase hadden gedaan, had nog niets opgeleverd. De gemeente had niet inhoudelijk gereageerd op ons alternatieve plan ‘Landgoed Kijkduin’. Wij verwachtten niet dat al onze voorstellen zouden worden overgenomen. Maar we verwachtten wel dat partijen naar elkaar wilden luisteren en er een inhoudelijke discussie mogelijk was. Dat er niets met onze voorstellen werd gedaan, stelde me diep teleur”.

Is het protest door de gemeente begrepen?

“Uiteindelijk is ons signaal goed overgekomen. De projectleider deed een handreiking en dat gaf weer

een opening om mee te doen met het vervolg van het samspraakproces. We zien het als een kans om de plannen in Kijkduin vanuit onze doelstelling beter en scherper te krijgen en realiseren ons dat zoiets alleen kan als we ook oog hebben voor de belangen van de gemeente. Natuur en bouwplannen zijn nu eenmaal per definitie conflicterende belangen. De groene kerngedachte van ‘Landgoed Kijkduin’ blijft echter ons uitgangspunt”.

Wat is nu de stand van zaken?

“We hebben deelgenomen aan twee oogstbijeenkomsten op 19 nov. en 10 dec. Dat was een terugkoppeling van de inbreng van de deelnemers aan de themabijeenkomsten. De gemeente had de inbreng vertaald in drie modellen voor Kijkduin Binnen (het groengebied van Kijkduin). De deelnemers kregen de ruimte om de zwakke en sterke punten van de modellen met elkaar te bediscussiëren. Voor de AVN geldt dat het groen in de modellen op dit moment niet meer is dan een kleur. Er is nog niets duidelijk over de invulling c.q. inrichting in combinatie met wat de gemeente behalve woningen nog meer in Kijkduin Binnen wil realiseren. De gemeente werkt nu aan de afsluiting van het samspraakproces: eind maart/begin april 2009. In die fase hebben we nog een gesprek”.

Is het aantal te bouwen woningen nog bespreekbaar?

“Op basis van de Nota van Uitgangspunten is voor het samspraakproces een discussienota opgesteld waarin de bespreekbare en de onbespreekbare onderwerpen werden vastgesteld. Het zal u niet verbazen dat het aantal te bouwen woningen één van de onbespreek-

over groen van Kijkduin

Drie varianten voor Kijkduin

1. Het model De Groene Grens waarbij aan de ene kant gebouwd wordt en het gebied aan de andere kant groen blijft. Dat betekent geconcentreerde bouw aan de Kijkduinsestraat en aan de andere kant een aaneengesloten groengebied.
2. Het model De Groene Lijnen: woningen komen diep het landschap in, langs lijnen evenwijdig aan de kust. Tussen de woongebieden komen groene stroken.
3. Het model De Groene Verbinding: woningen zowel aan de kant van de Kijkduinsestraat als aan de kant van het vakantiepark. Middenin een parkachtige groene omgeving met hier en daar gebouwen er in.

* Van alle bijeenkomsten zijn inmiddels verslagen gemaakt die ook op de website van de gemeente zijn of komen. Voor details uit de bijeenkomsten kunt u dus terecht op www.denhaag.nl.

bare onderwerpen is geworden. Dat heeft een grote druk gelegd op de samspraak, want dat is nu net het punt waar de meeste mensen het grootste bezwaar tegen hebben. De beleidsmakers houden ondubbelzinnig vast aan het standpunt dat zij gebonden zijn aan de uitspraak van de gemeenteraad bij de coalitiebesprekingen. 'Wij voeren slechts een opdracht uit' is hun argument. Het blijft uiterst merkwaardig dat diezelfde gemeenteraad in november 2005, bij de bespreking van de Structuurvisie 2020, waarvan de plannen voor

Kijkduin onderdeel zijn, ook heeft uitgesproken dat het aantal woningen niet leidend mag zijn voor Kijkduin. Net zo min als in Scheveningen. Bij de laatste coalitieafspraken is die uitspraak van tafel geveegd. Dat geeft te denken over de houdbaarheid van beleidsuitspraken".

Is die hoeveelheid woningen dan niet nodig in de toekomst?

"Het aantal woningen in Kijkduin hangt direct samen met de cijfers van de bevolkingsprognoses voor 2020 die wethouder Norder hanteert. Vanaf 2005 is er al discussie over de juistheid van die cijfers. Ook de AVN weert zich in die discussie. Voor Kijkduin hebben we voorgesteld om de bouwopgaaf in fases op te delen. Als in een later stadium blijkt dat de bevolkingsprognoses kunnen worden bijgesteld, dan bouw je nu niet voor leegstand. Verder vinden we de bouwvolgorde belangrijk. Ga niet eerst bouwen in het groen, maar start in de badplaats. Dan ga je verstandiger om met de leefomgeving van Kijkduin".

Waarom trekt de AVN de bevolkingsprognoses in twijfel?

"De AVN baseert zich op de bevolkingsprognoses van het CBS, de onafhankelijke en betrouwbare bron voor statistische gegevens. Het CBS heeft becijferd dat Den Haag in 2020 490.325 inwoners telt. Wethouder Norder gebruikt verschillende bronnen en komt uit op een getal van 505.000 inwoners. Dat betekent zo'n 15.000 inwoners en 7700 meer. De AVN wil daarom dat de bevolkingsprognose-cijfers eerder dan 2012 op de politieke agenda worden gezet.

De twijfel aan de juistheid van de prognosecijfers wordt versterkt door het onderzoek dat het Haags

Milieu Centrum (HMC) in januari 2009 heeft laten uitvoeren. Een paar uitkomsten uit dat onderzoek geven aan, dat niet de demografische ontwikkelingen de prognosecijfers bepalen, maar de bouwprogramma's. Verder blijkt, dat in 2025 nog slechts 21% van de bevolking uit gezinnen met kinderen bestaat. Dat heeft grote consequenties voor het soort huizen dat je moet bouwen. Als je nu een grote voorraad eengezinswoningen neerzet heb je straks onverkoopbare huizen”.

Wordt het groen van Kijkduin nog beleidsmatig beschermd?

“Er wordt in Den Haag veel beleid voor het groen vastgesteld. Maar het is bedenkelijk dat het tot op heden geen enkele daadwerkelijke rol speelt in de plannen

voor Kijkduin. In oktober 2005 heeft de gemeenteraad de groenbeleidsnota ‘Groen kleurt de Stad’ goedgekeurd. Een gemeentelijke visie op het Haagse groen voor de jaren 2005-2015. Een visie die breed gedragen wordt, ook door de AVN. In de Nota van Uitgangspunten voor Kijkduin worden er hier en daar mooie woorden aan besteed, maar dat is het. Geen enkele aanwijzing dat de ambities van ‘Groen kleurt de Stad’ worden nagestreefd en de daarin gestelde doelen worden gerealiseerd. De visie op groen wordt afgedaan met de (nog loze) kreet dat de ecologische kwaliteit wordt versterkt. Hoe dat gebeurt, blijft volkomen onduidelijk. Laat staan dat er een integrale visie op groen en recreatie wordt uitgesproken. Het is ook totaal onduidelijk hoe het bestaande groen zich zal verhouden met de plannen voor de totale landschappelijke invulling. Gaan we opruimen wat in de weg staat? En maken we van de restruimte weer nieuw groen?

Of kan de kwaliteit van het bestaande groen worden ingepast in het nieuwe landschappelijke raamwerk?

En de vervolgstappen van de AVN?

“De AVN vindt het belangrijk om vast te houden aan het door de gemeente zelf vastgestelde groenbeleid en de uitvoering daarvan. De speerpunten van de AVN voor Kijkduin komen daar goed in terug. Net zoals wij zullen vasthouden aan onze overtuiging dat de denkrichting van Landgoed Kijkduin goed is voor de toekomst van Kijkduin, iets moois toevoegt aan de ambities van de stad Den Haag en ook past bij het groenbeleid van rijk, regio en de stad. Dat zullen we blijven uitdragen” ♦

Portefeuillehouders AVN

Dick Ooms	079 - 34 31 168	dickooms@planet.nl	Structuurvisie, Erasmuszone, Vlietzone	
Clara Visser	070 - 35 62 031	clavi@hetnet.nl	Vogelwijk, Westduinpark, Scheveningen	
Loes van Zee	070 - 39 74 593	theoeloesvanzee@planet.nl	Loosduinen	
Aletta de Ruiter	06 - 44 98 54 56	alettaderuiter@zonnet.nl	Bewonersprojecten, Ecologie	
Jan Kees in 't Veld	070 - 35 42 232	bendveld@wanadoo.nl	Rijswijk, Hubertustunnel	
Jaap van Loenen	070 - 34 50 280	radjahnd@hetnet.nl	Duinoord, Bomen	
Ysbrand Feeke	079 - 34 34 612	yfeeke@prettel.nl	Zoetermeer	
Arnim van Oorschot	070 - 39 13 821	arnimvanoorschot@live.nl	Leijenburg, Duivenvoorde corridor	
Caroline de Jong-Boon	070 - 35 84 200	dejongboon@gmx.net	Van Stolkpark, Scheveningse Bosjes	
Joost Gieskes	070 - 32 80 392	gies.bott@hetnet.nl	Benoordenhout, Reigersbergen	
Mart Kaastra	070 - 35 85 625	martkaastra@planet.nl	Scheveningen Noord	
Daphne Nicolai	070 - 36 20 424	dnicsteyn@hotmail.com	Sorgvliet, NWHR	

Coördinatoren

Dick Ooms	079 - 34 31 168	dickooms@planet.nl	Ruimtelijke ordening	
Bas Steenks	070 - 36 58 552	b.steenks@zonnet.nl	Boomzaken en kapvergunningen	
Marti Terpstra	070 - 32 34 735		Groenwerkgroep	
Wil van der Poll	070 - 38 54 207		Informatie kraam	

Bestuur AVN

<i>Voorzitter:</i>				
Frits Prillewitz	070 - 32 26 040	f.prillewitz@hi.nl	Riouwstraat 184 B	2585 HX Den Haag
<i>Vicevoorzitter:</i>				
Dick Ooms	079 - 34 31 168	dickooms@planet.nl	Meerkerkstraat 4	2729 CT Zoetermeer
<i>Secretaris:</i>				
Aletta de Ruiter	06 - 44 98 54 56	alettaderuiter@zonnet.nl	Pahudstraat 104	2593 TJ Den Haag
<i>2e secretaris:</i>				
Daria Mamaj	06 - 15 13 09 32	d.mamaj@yahoo.com	Piet Heinstraat 16	2231 RL Rijnsburg
<i>Penningmeester:</i>				
Frits van den Boogaard	070 - 38 53 237	ffmvandenboogaard@planet.nl	Blauwe Kamerlaan 13	2594 BK Den Haag
<i>Leden:</i>				
Clara Visser	070 - 35 62 031	clavi@hetnet.nl	Talinglaan 19	2566 VN Den Haag
Frans Beekman	070 - 35 48 006	frans.beekman@planet.nl	Burg. Patijnlaan 408	2585 BV Den Haag
Tim de Frel	070 - 42 76 282	frel0022@planet.nl	De Moucheronstraat 45	2593 PW Den Haag
Hugo van Bergen	070 - 32 58 356	hugovanbergen@hotmail.com	Daal & Bergselaan 94-1	2565 AJ Den Haag

AVN - Excursies

De AVN organiseert, exclusief voor haar leden, speciale excursies naar Groene Haagse Plekken waar de actualiteit iets te zien geeft. Kijk mee met de portefeuillehouders en ontdek zelf waarom natuurbescherming in de stad echt noodzakelijk is.

De excursies zijn beperkt tot 30 personen.
Opgave is noodzakelijk o.v.v. uw AVN-Lidnummer
Liefst per email op excursie@avn.nl
of telefonisch op 070-33 88 100 (na 18.00 uur)

Zat. 28 maart 2009 Verzamelen 15.00 uur Adres: Waalsdorperlaan 43, Wassenaar

Amonsvlakte, landschap voor zandhagedis, rugstreepd en golfballen

De duinvegetatie op de Amonsvlakte is nog jong, maar de combinatie van zand, bos en duinweide geeft een gevarieerd landschap dat het behouden waard is. Binnenkort wordt hier een golfbaan aangelegd. Is dat slecht of juist het behoud van landschap en de biotoopwaarde van zeldzame fauna? Op zaterdagmiddag 28 maart laten we u kennismaken met deze bijzondere plek.

Zat. 18 april 2009 Verzamelen 10.00 uur Adres: Scheveningseweg 24, Den Haag

Stinzenflora kijken in park Sorgvliet

Het park heeft een rijk assortiment aan planten, waaronder een uitgebreide stinzenflora, karakteristiek voor de beplanting op oude landgoederen. Wie van de grote velden met sneeuwkllokjes, bosanemonen, boshyacinten en lelietjes der dalen wil genieten, kan mee met de rondleiding op zaterdag 18 april 2009 tussen 10.00 en 12.00 uur.

Zat. 30 mei 2009 Verzamelen 15.00 uur Adres: Palestrinaweg/Laan van Meerdervoort

Eikenstoven in het Wijndaelerplantsoen

We ontdekten pas kortgeleden dat het Wijndaelerplantsoen een historisch bos was met waardevolle eikenstoven. Die bomen waren bijna ten onder gegaan vanwege de kapaanvraag voor de woningbouw achter het bos. Door toedoen van de AVN is het grootste deel van het bos behouden. U kunt op 30 mei 2009 ook zelf ontdekken waarom deze groenstrook waardevol is.

Voor minimaal € 7,50 per jaar maakt U uw buurman, tante, achternicht of goede kennis lid van de AVN. Daarvoor krijgen zij vier keer per jaar Haagwinde in de bus.

Met meer leden staan we nog sterker in onze strijd voor behoud van het Haagse Groen
Helpt u ons aan een nieuw lid?

Ja, ik steun het Haagse Groen en word voor minimaal € 7,50 per jaar lid van de AVN

Naam hr. mevr.

Adres

Postcode/plaats

Opsturen naar AVN, antwoordnummer 53222, 2505 WB Den Haag (postzegel is niet nodig)